

Nr 338.

Av herr **Lundqvist m. fl.**, *angående ändring av 2 § första stycket i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter.*

I två likalydande motioner år 1935 (nr 180 i första kammaren, väckt av herr Nordborg, Göteborg, samt nr 344 i andra kammaren av herr Per Pehrson, Göteborg) föreslogs sådan ändring av § 2 i Kungl. Maj:ts kungörelse angående handel med farmaceutiska specialiteter av den 15 juni 1934, att paragrafen skulle komma att garantera, att en legitimerad läkares recept under alla förhållanden skulle kunna expedieras från svenska apotek.

Paragrafen i fråga har följande lydelse: »Farmaceutisk specialitet må icke försäljas med mindre specialiteten är upptagen i ett för ändamålet fört register. Å medicinalstyrelsen ankommer att pröva fråga om specialitetsregistrering. Registret föres hos styrelsen. För att biträda styrelsen vid prövning av registreringsärenden skall finnas en nämnd, bestående av fem ledamöter, vilka utses av Kungl. Maj:t efter hörande av styrelsen och kommerskollegium. Utan hinder av vad i första stycket är stadgat, äger styrelsen medgiva försäljning av sådan icke registrerad specialitet, som till sin verkan skall prövas av viss läkare, veterinär eller tandläkare eller varav viss person visas vara i behov med hänsyn till sitt hälsotillstånd.» I motionerna föreslogs följande ändrade lydelse: »Farmaceutisk specialitet må icke försäljas, utom på av legitimerad läkare utfärdat recept, med mindre specialiteten är upptagen i ett för ändamålet fört register.»

Ifrågavarande motioner avslogos i båda kamrarna. Det tillfälliga utskott, som behandlade motionerna, stödde sitt avslagsyrkande huvudsakligen på ett yttrande från svenska läkarsällskapet, vari framhölls, att det licensförfarande, som finnes stadgat i mom. 3 av § 2 av ifrågavarande kungörelse, innebar en möjlighet att tillgodose det ändamål, som motionerna avsågo att trygga.

Den erfarenhet, som vunnits av lagens verkningar under de gångna åren, torde emellertid få anses ha bekräftat, att den lagändring, som föreslogs i de nämnda motionerna, är synnerligen av behovet påkallad. Det har nämligen visat sig, att medicinalstyrelsen i många fall avslår ansökningar om licens för expediering av legitimerade svenska läkares recept å svenska apotek. Redan den omständigheten, att svenska medborgare skola behöva söka licens för att få ett läkarrecept expedierat, förefaller att vara en absurditet. Saken är emellertid så mycket allvarigare, som medicinalstyrelsen ej sällan avslår licensansökningar enligt ifrågavarande lagrum, vad beträffar båda grupperna av licensärenden, som däri omnämnas, alltså ansökningar från läkare att få inköpa medel för prövning av deras verkan samt ansökan från viss person, som styrkt sitt behov av ett visst läkemedel med hänsyn till sitt hälsotillstånd.

Den utväg, som öppnar sig i dylika fall av vägrad licens, är att överklaga medicinalstyrelsens beslut hos Konungen. En rad dylika överklagningsärenden ha förekommit de sista åren. I vissa fall har Kungl. Maj:ts stadfäst medicinalstyrelsens avslag, och därigenom har definitivt fastslagits, att svenska medborgare vägras inköpa den medicin, som deras läkare åt dem föreskrivit. I andra fall har medicinalstyrelsen efter lång skriftväxling i ärendena funnit för gott ändra ej beslutet om licensvägran men väl beslutet om vägrad registrering, varigenom varan frigivits. Därigenom ha vi fått upprepade exempel på, att medikament en tid varit helt bannlyst från den svenska läkemedelsmarknaden och icke ens fått utlämnas mot ett läkarrecept men efter en viss dag åter blivit fritt och får köpas av vem som helst utan läkarrecept. Och detta utan att något nytt i sak tillkommit. Det synes endast i inlagor till Konungen ha visats, att medicinalstyrelsens motivering för avslag å registrerings-, respektive licensansökan varit så svag, att styrelsen funnit för gott kapitulera. Att dylika strider måste föras för att åt sjuka svenska medborgare rädda läkemedel, som de behöva, är emellertid upprörande.

Det gäller framför allt licensansökningar för inköp av sådana läkemedel, som redan varit föremål för behandling med avseende på sin registrering och därvid förvägrats registrering, som givit anledning till dylika licensstrider. Då man sammanställer olika remissyttranden, som avgivits i dylika ärenden, frapperas man av att någon genomgående princip knappast varit normerande för styrelsens ståndpunkt. Således säger styrelsen i ett yttrande av den 22 juli 1936: »Jämlikt § 2 i Kungl. Maj:ts kungörelse angående handel med farmaceutiska specialiteter den 15 juni 1934 äger medicinalstyrelsen utan hinder av stadgandet i paragrafen medgiva försäljning av icke registrerad specialitet, som till sin verkan skall prövas av viss läkare, veterinär eller tandläkare eller varav viss person visas vara i behov med hänsyn till sitt hälsotillstånd. Av bestämmelsen framgår icke att icke ett sådant medgivande till försäljning bör kunna lämnas, även sedan en ansökan om registrering varit föremål för handläggning och såsom i föreliggande fall blivit avslagen.» — — — »På grund av vad här anförts, anser styrelsen, att möjligheten att erhålla läkemedel för prövning på farmakodynamisk verkan alltid bör vara öppen.» Trots detta principuttalande lär medicinalstyrelsen i flera fall ha avslagit dylik ansökan om licens för prövning av läkemedel på farmakodynamisk verkan, sedan den förut avslagit ansökan om detta läkemedels registrering. I ett senare daterat yttrande av den 30 november 1936 säger specialitetsnämnden inom medicinalstyrelsen: »Enligt nämndens uppfattning bör dispens icke givas för sådana varor, som vägrats registrering såsom farmaceutisk specialitet.» Denna nämndens mening har medicinalstyrelsen gjort till sin egen i ett remissyttrande av den 26 februari 1937.

Alltså har medicinalstyrelsens ställning till dessa licensärenden växlat. Det vill synas, som om den rigorösa tillämpning av bestämmelsen, som specialitetsnämnden förordat den 30 november 1936, upphäver ändamålet med hela licensförfarandet.

Upprepade gånger ha de framkomna olägenheterna, som blivit en följd av denna nya lagstiftning, varit uppe till debatt i riksdagen. Här må endast anföras slutorden i det yttrande, som herr Höglund i Stockholm höll den 25 april 1936 (andra kammarens protokoll nr 27/1936): »Tendensen är således ganska tydlig. Medicinalstyrelsen upphäver sig själv till absolut auktoritet över alla fria utövare av läkarkallet i vårt land, även när det gäller enbart att vetenskapligt pröva halten av vissa medikamenter. Jag kan inte finna annat än att detta är allt för långt gående konsekvenser, som kammaren och riksdagen säkerligen inte hade förutsett, då denna lagstiftning kom till stånd 1934. Saken kunde kanske varit annorlunda, i fall till medicinalstyrelsens förfogande hade stått något större vetenskapligt institut för en närmare analys av dessa ting, men den har nu endast en relativt liten nämnd till sitt förfogande. Jag tror, herr talman, att det är av en viss vikt, att kammarens och jag hoppas även regeringens uppmärksamhet riktas på, att denna lagstiftning fört med sig helt andra konsekvenser än som säkerligen de flesta av riksdagens ledamöter velat vara med om, om de kunnat förutse, att lagen skulle tolkas på detta sätt. Jag hoppas, att regeringen efter det påtalande, som här skett vid åtskilliga tillfällen, har sin uppmärksamhet fäst på saken och även kommer med ett initiativ till rättelse, varom icke få väl enskilda, som redan tidigare visat sig intresserade av saken, förnya sitt initiativ.»

Man kan ifrågasätta, om icke vårt land vore bäst betjänt med, att hela denna lag avskaffades. Den goda verkan, den möjligen medför, hade vi förut redan på privat initiativ fått till stånd. Kontroll av läkemedlen utövades nämligen av apotekens kontrollaboratorium. Alla, som äro berörda av lagens verkningar i allmänhet, läkarna, apotekarna, läkemedelsfabrikanterna ha blivit lidande genom lagen.

Förslaget till denna lag var framlagt av apotekssakkunniga av år 1931, vilkas uppdrag förnämligast gällde utredning av möjligheter att nedbringa prisen på läkemedel. De sakkunniga hade menat, att kontroll över handeln med farmaceutiska specialiteter kunde vara »ett beaktansvärt led i möjliga åtgärder för minskande av allmänhetens utgifter för läkemedel», och därför hade ett lagförslag utarbetats för denna detalj i den stora fråga, som de hade sig förelagd, och utbrutits ur utredningsuppdraget i sin helhet.

Lagen angavs alltså vara avsedd bli ett steg på vägen till förbilligande av läkemedlen. Även i det avseendet torde den emellertid vara förfelad. Läkekunsten torde vara det mest internationella av allt, och de bästa läkarna föreskriva den bästa medicinen oavsett dess ursprung och pris. De sjuka veta förvisso, att de bästa läkarna liksom de bästa medikamenterna äro det för dem billigast, oavsett priset för stunden. Detta är livets realiteter. Följden av lagen har dock blivit, att fabrikanterna få erlægga dryga avgifter även medan preparaten vänta på registrering, vilket ju kan draga årtal. Dessa avgifter få i sista hand allmänheten betala. Lagen synes ha skapat en ny mellanhand mellan fabrikanterna och konsumenten och därmed fördyrat varan.

Denna lag synes alltså helst böra definitivt likvideras. Insikten därom är möjligen dock ännu ej tillräckligt allmän, för att man skulle kunna förvänta sig,

att kamrarna befinnas villiga att redan innevarande riksdag fatta beslut därom. Ett avlägsnande av lagens olämpligaste verkningar kan däremot uppnås genom sådan ändring i lagens formulering, varigenom stadgas, att läkarrecept å icke registrerade läkemedel utan hinder av registreringstvånget få expedieras å apoteken.

På grund av vad som sålunda anförts tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att 2 § första stycket av kungörelsen angående handeln med farmaceutiska specialiteter av den 15 juni 1934 måtte erhålla följande ändrade lydelse: »Farmaceutisk specialitet må icke försälas, utom på av legitimerad läkare utfärdat recept, med mindre specialiteten är upptagen i ett för ändamålet fört register.» — Samtidigt skall tredje stycket av paragrafen bortfalla.

Stockholm den 23 januari 1938.

R. Lundqvist.

G. Arnemark.

Torsten Henriksson.
